

מראי מקומות - סנהדרין ע"ה

רק שעובר בהן בהלאו דלא תקרבו לגלות ערוה, שהוא לאו דגילוי עריות, וכ' דכבר כ' כן הר"ן בע"ז, והנ"י כאן. וכ' הש"ך דנראה דסבירא להו כשי' הרמב"ם בספר המצוות, דהלאו דלא תקרבו לגלות ערוה קאי אדברים אלו, כמו חיבוק ונישוק, והדומה להן מן הפעולות הזרות, וע"ש שהביא כן מכמה ראשונים, ודלא כשי' הרמב"ן, דס"ל דדברים אלו אינם בלאו דאורייתא. וכ' הש"ך דדעתו כהרמב"ם, וכמו דלכא' משמע מסוגיין, אלא דכ' דכל הלאו הוא רק אם עושהו בדרך תאוה וחיבת ביאה, אבל סתם חיבוק ונישוק שלא בדרך תאוה אינו נכלל בלאו זה. והק' הגליון מהרש"א על הש"ך דהאם דיבור נכלל בלא תקרבו, הא ודאי אינו, וא"כ עדיין לא יישב הסוגיא, אף לשי' הרמב"ם. וע' באגרות משה (אה"ע א', סי' נ"ו, ד"ה ולמה [עמ' קמג]) שהוסיף להק' דאפי' מה שעומדת ערומה בפניו אינו נכלל בהא דלא תקרבו, אלא האיסור הוא מונשמת מכל דבר רע, וא"כ לכא' אי"ז לאו דעריית (וע"ש איך שביאר למה הגליון מהרש"א הק' רק מדיבור). וכ' האג"מ דאפשר דהר"ן סובר שהסתכלות כזה, שהוא כהכנה משניהם למעשה זנות, אף שהחליטו שלא לעשות המעשה זנות ממש, מ"מ יש בזה לאו דלא תקרבו. ולכן אולי סובר אף יותר מזה, דאפי' דיבור בעלמא, דהיינו דברים של אהבה וחיבה, דג"כ הם כהכנה למעשה זנות, ואפי' אם למעשה לא יהיו עושים הזנות, ואף יודעים מעיקרא שלא יעשו הזנות, אבל עכ"פ הוי דיבור כזה, דהוא בדרך כלל כהכנה לביאה, זה ג"כ הוי נכלל בהלאו דלא תקרבו. וכל זה הוא לפרש מש"כ הראשונים דהאיסור לספר עמה מאחורי הגדר ולעמוד לפניו ערומה הוא משום דהוי אביזרייהו דעריית. אולם ע' בערוך לנו שכ' דאפשר לומר דלענין דברים אלו לא רצו לסמוך עוד על דברי הרופאים, דכבר הוחזקו לשקר, דבתחלה אמרו אין לו תקנה עד שתבעל לו, והשתא חזרו מדבריהם. וא"כ, י"ל דכל הנדון והשו"ט בהגמ' ה' רק לענין הביאה, ולא לענין עמידת ערומה ומספרת עמו אחורי

(א) **הא בצנעא, הא בפרהסיא- הק' בחי' הר"ן,** אם דין בני נח הוא יהרג ולא יעבור, א"כ לכא' צריך להיות דינם כישראל בזה, ובישראל הדין הוא דבע"ז הרי דין יהרג ואל יעבור הוא אף בצנעא. ותי' בשם הרמב"ן דדוקא ישראל הוזהרו ליהרג על ג' מצוות אלו בצנעא, שהוזהרו במצות ואהבת את ד' אלקיך, אבל בני נח אינן מוזהרים אלא במצות קדוש ד', וזה שייך רק בפרהסיא (וכן לכא' משמע מדברי רש"י בסוגיין, דכל הצד לומר דדין בן נח הוא יהרג ולא יעבור הוא מחמת דין לקדש שם ד' [ויש לע' ברציחה, דסברא הוא דיהרג ולא יעבור, ולכא' זה צריך להיות גם אצל בני נח גם בצנעא, וצ"ע בזה]. **עוד הק' החי' הר"ן, למה לי י' ישראלים, אפי' י' בני נח תסגי לעשותו בפרהסיא, שהרי הם ג"כ מצווים על קדושת השם, וא"כ אף בפניהם צריך להיות בפרהסיא. וכ' דאה"נ, אם היו י' בני נח שכופרים בע"ז והי' בפניהם, זה יהי' נחשב בפרהסיא ויהי' צריך למסור עצמו למיתה, אבל גבי נעמן בבית רמון כולם היו עובדי ע"ז, ולכן הי' נחשב בצנעא** [ויש לע', הרי לכא' גם בישראל יש מקום לומר כן, דדין בפרהסיא שייך אפי' בעשרה נכרים שכופרים ע"ז, דכיון שהם מצווים בדין קדוש ד', א"כ מה לי אם נכרי מקדש ד' בפני י' נכרים, או אם ישראל מקדש ד' בפני י' נכרים, וצ"ע].

(ב) **ואם איתא, לא לימא ליי- פרש"י, לא נימא ליי' לך לשלום, דמשמע דהודה לו. והוסיף דנהי דלהוכיחו לא הי' מצווה, דהוכח תוכיח את עמיתך כתיב, ולא גר תושב, מ"מ לא הי' לו להודות לדבר איסור. אולם ע' בספר חסידים (תתשכ"ד), דכ' "אם רואה אדם נכרי עושה עבירה, אם יכול למחות ימחה, שהרי שלח הקב"ה את יונה לנינוה להשיבם, כי כשהקב"ה כועס, אין עת רצון לפניו"** [ומשמע דאין ההוכחה להציל הנכרי מחטא, אלא כדי שיהי' עת רצון לפני ד', ויש לע' בזה, אבל עכ"פ משמע מדבריו שיש דין למחות ביד נכרי העובר עבירה, ודלא כמשמעות דברי רש"י כאן].

(ג) **ימות ואל תעמוד לפניו ערומה, וכו'- כ' הרמ"א (יו"ד קנ"ז, א'), "וכל איסור עבודת כוכבים, וג"ע, וש"ד, אע"פ שאין בו מיתה רק לאו בעלמא, צריך ליהרג ולא לעבור."** וכ' הש"ך (שם, י') דהמקור הוא מסוגיין, דודאי מה שהיא עומדת ערומה לפניו, או מספרת עמו מאחורי הגדר, אי"ז גילוי עריות ממש,

דה"י משמע דאף בת כהן שאינה נשואה, וזה אינו, ורק לשון "שזינתה" משמע שנשואה היא וזינתה על בעלה.

(ז) **אלא הבא על אשה ובתה, מכלל דתרווייהו לאיסורא- פרש"י**, דהך אשה אינה אשתו, דא"כ הול"ל הבא על אשה ואמה (דהא בחמותו מיירי, דמפורש בקרא), ואם הך אשה בחמותו מיירי, הול"ל הבא על אשה שנשא בתה, אע"כ מיירי דתרווייהו לאיסורא. וע' ביד רמה דכ' באופן פשוט יותר, לכאור', דהיינו דאם ה' מיירי דא' מהן אשתו, א"כ למה לי דבא על שתיהן, הרי כדי לחייב על חמותו, אין צריך לבוא על בתה, אלא תסגי בהא דנשא בתה, אע"כ דתרווייהו לאיסורא. **וע"ע בחמרא וחיי דפי'** דבאמת רש"י כאן פי' (ב' דברים, א) דאשה דמתני' לא מיירי באשתו, דשניהם לאיסורא משמע, (ב) דאשה ובתה הוא דוקא חמותו ואם חמותו, ולא בתה ובת בתה, הגם דשניהם לאיסורא. וע"ז תי' רש"י דכיון דעונש דחמותו ואם חמותו כתיב בהדיא, לכן אף דאיסור דבתה ובת בתה ג"כ כתיב, מ"מ נקט המשנה חמותו ואם חמותו משום העונש דכתיב. ואף דרש"י מקצר בזה, ולא פי' כ"כ, אולם פי' החמרא וחיי דזהו כוונתו, וע"ע במהרש"ל ובמהרש"א בפ"י דברי רש"י.

(ח) **אי מה היא אם אמה אסורה, אף הוא אם אמו אסורה, אמר אביי וכו'-** ויוצא מהגמ' דאם אמו אינה אסורה. וכ' המאירי דאם אמו אינה אסורה אלא מדין שניות. אלא דתמה, היאך אפשר שאם אמו אינה מן התורה ואם אמה של אשתו מן התורה. ותי' דירדה תורה לסוף דעתו של אדם, ומה שהוא מצוי לחטוא הפליגה באיסורו יותר, ואם אמה מצוי' אצלו בחטא יותר מאם אמו. ומה שהתורה ענש על אמו, אע"פ שלכאור' ג"כ אין מצוי' אצלו בחטא, כ' המאירי משום דכיון שמצוי בקטנותו להיות עמה בקירוב בשר, הוצרכה לכתוב ענשה, שהרי מבין ט' כבר נתחייב בהעראתו.

(ט) **איכא למיפרך מה להיא שכן אמה בשריפה-** כ' תוס' דהג"ש דכאן לא ה' מופנה משני צדדין, ולכן למידין ומשיבין. אולם ע' בחי' הר"ן דכ' דע"כ הג"ש באמת מופנה משני צדדין, דאל"כ איכא למיפרך על העיקר ג"ש,

הגדר. וכ' דלכאור' נראה כן ג"כ מהא דפגם משפחה, דאיזה פגם משפחה שייך במדבר עמה מאחורי הגדר, אע"כ דכל השו"ט בהגמ' ה' בענין הביאה עצמה, ובשאר דברים רק לא היו רוצים לסמוך על הרופאים.

(ד) **ימות ואל תעמוד לפניו ערומה- כ' השו"ע** (יו"ד קצ"ה, ט"ז) דאשה חולה והיא נדה, אסור בעלה ליגע בה כדי לשמשה. וכ' הרמ"א ד"א דאם אין לה מי שישמשנה, דמותר בכל. וע' בפתחי תשובה (ט"ו) שהביא כן מתשו' רדב"ז ג"כ, דכ' דאע"פ דקיי"ל דכל אביזרייהו דג"ע קיי"ל דיהרג ולא יעבר (ע' בש"ך שם, כ'), דדן אם חשיב זה אביזרייהו דג"ע או לא), מ"מ י"ל שאין רא"י מסוגיין, דהכא הרי החולי בא מחמת העבירה גופא דמשום התאוה לאותה האשה נעשה לחולה, אבל היכא דהחולי לא בא מחמת העבירה, אז י"ל דפשוט הוא דמשום פקו"נ דחינן איסור דאביזרייהו דהג' עבירות.

(ה) **משום פגם משפחה- תמה החכמת שלמה** (חור"מ תכ"ו), ומה בכך, האם אינה צריכה להציל נפש מישראל משום פגם משפחה שלה. והוכיח מזה כהיסוד שהבאנו לעיל משמו, דהדין דלא תעמוד על רעך אין שייך היכא שצריך לבזות עצמו, וכגדר דזקן ואינו לפי כבודו, ולכן גם כאן, שהוא פגם למשפחה, אינה צריכה להצילו. וע"ע בערוך לנר שהק', למה תלה הגמ' בפגם משפחה, לימא משום פגם דידה. ותי' דאם משום פגם דידה, היא יכולה למחול, אבל פגם משפחה אי אפשר לה למחול, דאולי יש א' במדה"י ממשפחתה דאינו מוחל.

הנשרפין

(ו) **ובת כהן שזנתה- פרש"י**, כלומר, וכן בת כהן שזינתה, היא בשריפה אבל בועלה לאו בשריפה הוא. ופי' הערוך לנר, דמש"כ רש"י זה כאן, היינו משום שה' ק' לו, למה לא כלל ותני הבא על אשה ובתה ובת כהן. וע"ז תי' רש"י דאי הוי מתני הכי, הוי משמע דגם הבורעל בת כהן בשריפה, כמו בבא על אשה ובתה, ולכן פרט ותני בת כהן לחוד [אולם לכאור' ה' שייך לתרץ באור"א ק' זו, דלא ה' יכול לומר דבא על בת כהן,

מה לשאר הבא ממנה שכן אמה בשריפה,
תאמר בשאר הבא ממנו שאמו בסקילה,
אע"כ מופנה הוא, דכל פעם דכתיב הנה או
זמה מיותר הוא. וכי תימא, א"כ למה כאן
למידין ומשיבין, כ' החי' הר"ן דכיון דכבר
נתקיים עיקר הג"ש בנוגע דלמידין בת בתו
ובת בנו מאנוסתו מבת בנה ובת בתה של
אשתו, א"כ שוב יכולין לפרוך הג"ש לענין
שאנו רוצים ללמוד ממנה איסורא לאם אמו
מאם אמה, "משום דלא אמרי' למידין ואין
משיבין אלא כדי לקיים הדרשה לעיקר הג"ש,
אבל לאחר שיצא ממנה דין אחר, אין לרבות
בכח ג"ש דין אחר כל היכא דאיכא למיפרך".
וע"ז הק' דמה ראית, ליקיים הג"ש לענין אם
אמו וליפרוך הג"ש לענין בת בנו, ע"ז תי'
דמסתבר טפי לרבות בת בנו ובת בתו,
דהזכיר בהן הכתוב בפירוש, מלרבות אם
אמו דלא שמענו לאיסור כלל.